

І.Б. Матяш, К.І. Климова,
М. Г. Палієнко

"КУДИ ПРЯМУЮТЬ АРХІВИ..?"
(До виходу в світ збірника праць Шарля Кечкеметі)

(Charles Kecskeméti. Sovereignty. Disputed Claims. Professional Culture: Essays on Archival Policies. - Brussels, 2000. - 365 p.)

Ім'я Шарля Кечкеметі широко відоме світовому архівному загалу. Цей видатний діяч упродовж 1962-1998 рр. обіймав посаду Генерального секретаря Міжнародної ради архівів, зробив значний внесок у розвиток архівістики. Період його діяльності в МРА позначений для неї помітною інтернаціоналізацією (зокрема, вступом до організації архівістів ЄСРП та інших країн соціалістичного табору), істотним розширенням досліджуваної тематики, реформуванням внутрішньої структури Ради, створенням регіональних союзів, активізацією видавничої діяльності, апробацією новітніх технологій тощо. Особливу увагу у своїй роботі на відповідальній посаді Шарль Кечкеметі приділяв питанням професійної освіти, лібералізації доступу до архівних документів, перспективам розвитку архівістики в світі. Міжнародна конференція Круглого столу архівів у Стокгольмі 1998 р. була останньою в його блискучій архівній кар'єрі: Ш. Кечкеметі пішов у відставку.

З ініціативи та за сприяння Бельгійського товариства архівів і бібліотек останнього року минулого століття МРА видала фундаментальний том праць Шарля Кечкеметі під назвою "Суверенітет. Обговорення претензій. Професійна культура: Нариси з архівної політики", який став воістину "Книгою друзів" (*Liber Amicorum*). У виданні розглядаються питання національної незалежності, архівної діяльності та професійної культури в архівній справі.

Збірник, підготовлений до XIV Міжнародного конгресу архівів (м. Севілья, Королівство Іспанія, 21-26 вересня 2000 р.), містить 22 статті Шарля Кечкеметі французькою, англійською, іспанською мовами, що були опубліковані в 1976-2000 рр. у різних виданнях: *Le Courrier de l'UNESCO*, *Rassegna degli archivi di Stato*, *The American Archivist*, *Archivos y Archivistas*, *Journal of the Society of Archivists*, *Der Archivar*, *Arhivski Vjesnik* та ін. Стаття іспанською мовою під назвою "Світ архівів" присвячена 50-річчю Міжнародної ради архівів, історії її утворення та перспективам діяльності. Решта матеріалів залежно від мови публікації (французької та англійської) умовно розподілена за двома блоками. Перший із них підготовлено К. І. Климовою та І. Б. Матяш, другий - М. Г. Палієнко.

Відкриває збірник стаття "**Актуальна проблематика архівів**", основу якої склав виступ Ш. Кечкеметі у 1974 р. на міжнародному колоквиумі Національного центру наукових досліджень.

Публікація охоплює широкий спектр проблем: теоретичні питання архівістики, зокрема її фундаментальні поняття і принципи, періодизація історії архівів, їхня роль у державному управлінні. У контексті періодизації історії архівів висвітлюються найважливіші періоди архівних революцій, починаючи з XVI ст., наголошується на радикальній трансформації природи архівних установ, розкриваються наслідки цієї трансформації. Третя архівна революція, що почалася, як зазначає автор, після Другої світової війни, вказує на

органічне включення архівів в інституційну систему, з одного боку, й інтелектуальне життя, з іншого (с. 14).

Стаття обґрунтовує роль архівів як важливого фактора державного управління: архіви можуть не лише зробити значний внесок у поліпшення політичного, економічного й адміністративного управління країною, а й допомогти адміністрації виробити систему передавання документів до архівів згідно з їхніми потребами, брати на себе відповідальність за архіви "другого віку" в центрах доархівного зберігання (с. 16-17). Практична й адміністративна роль архівних установ безпосередньо розкриває їх наукове призначення. Ще одне з актуальних питань, порушених у публікації, було предметом обговорення на Міжнародній конференції, скликаній ЮНЕСКО в Парижі 1974 р., - планування архівів та інтеграція архівних планів у проекти національного розвитку (с. 21). Два основні елементи, наголошує Кечкеметі, складають особливий інтерес для істориків. Перший стосується адміністративного механізму формування планів (обов'язковість підтримки проекту Вищою радою архівів, яка складається із представників адміністрації, науковців, істориків). Другий елемент має відношення до професійного навчання архівістів.

Останнє порушене в статті питання стосується регіонального співробітництва (на прикладі арабських країн) і міжнародної архівної діяльності. Спільність мови і цивілізації, з одного боку, подібність архівних проблем, які постають в арабських країнах, з другого, привели до створення в МРА арабської регіональної гілки. Аналізується діяльність останньої в царині підготовки архівістів, проведення курсів підвищення кваліфікації та розв'язанні інших проблем. Регіональне співробітництво арабських країн здійснювалося в тісному взаємозв'язку з міжнародною діяльністю і розробленням під егідою ЮНЕСКО та МРА таких проектів, як створення регіонального центру підготовки архівістів та постійного інституту з підготовки техніків-фахівців зі зберігання та реставрації документів, введення посади роз'їзного експерта-архівіста, прикріпленого до регіонального Бюро ЮНЕСКО в Каїрі, та ін.

Організація документів в інтересах адміністрації та наукових досліджень складає безумовну вимогу нашого часу - створення, з одного боку, й зберігання, з другого. Архіви, підкреслює автор, становлять атрибут національного суверенітету (с. 23-24).

Актуальним завданням, пов'язаним із розв'язанням спірних питань щодо архівів, власністю і передаванням державних архівів, присвячена праця **"Угоди та конвенції: двосторонні і багатосторонні моделі щодо переміщення архівів"**. У статті сформульовані основні вимоги щодо складання угод і конвенцій, подається їхня типологія. Розглядається питання "спільної архівної спадщини" (patrimoine archivistique commun), розкривається зміст цього поняття, а також угод і конвенцій про спільну архівну спадщину, процедура їх укладення. Йдеться про етапи цієї процедури: вироблення проекту угоди представниками архівних адміністрацій, підтримка проекту національними властями для належного її кредитування (фінансування мікрофільмування, постійна робота делегацій і т. д.), остаточна редакція представниками архівів тексту угоди і додатків (список фондів, план роботи на перший період) і, насамкінець, підписання угоди главами адміністрацій архівів (с. 91). Для конвенцій, окрім зазначених етапів, передбачені підтримка проекту архівною службою, МЗС, МФ, формування делегацій, які складатимуть частину змішаної комісії, формування тексту договору, ратифікація конвенції національними урядами, створення Комісії зосередження і/або нагляду. У додатках до статті подано схему змісту угод і конвенцій та приклади останніх, починаючи з ХІХ ст. (договір між Швецією і Данією від 14 січня 1814 р., віденський трактат між

Прусією, Австрією і Данією від 30 жовтня 1864 р., Сен-Жерменська угода 1919 р., угода між Індією і Францією від 21 жовтня 1954 р. та ін.).

Місце архівів в адміністративному управлінні, політиці планування в країнах, що розвиваються, а також їхня роль в утвердженні національної незалежності аналізуються в статті **"Архіви, розвиток і національний суверенітет"** (написана Ш. Кечкеметі на прохання директора архівів Югославії М. Ф. Більжана, опублікована ЮНЕСКО в Парижі 1985 р.). Стаття була першою спробою викласти міркування та досвід, набутий автором у результаті його діяльності й численних подорожей у 15 африканських франкомовних країнах з метою вивчення ситуації в архівній галузі регіону та визначення з національними урядами планів створення й розвитку архівних служб, підготовки архівістів. За дорученням ЮНЕСКО на початку 1971 р. Кечкеметі організував секцію архівів у Школі бібліотекарів, архівістів і документалістів в Університеті Дакара. Ця секція - перша установа з підготовки професійних архівістів в Африці, яка почала регулярно діяти з листопада 1971 р. Одна з головних тез, викладених у статті, відображена у назві її рубрики - "Абсурд, який дорого коштує: адміністрація без архівної служби". Архіви, на думку автора, складають пружину адміністративної машини, як і префектури, статистичні офіси, і можуть стати знаряддям ефективного поступу, навіть "дещо небезпечним", оскільки засвідчують справи ("подвиги") служб поліції та контррозвідки. Однак, застерігає Кечкеметі, архівіст не повинен переоцінювати важливості архівної служби. Зі створенням служб передархівного зберігання та національних архівів голод, безробіття й неписьменність у країнах третього світу переможені не будуть. Але архівісти відіграють певну, належну їм роль у розвитку, й ігнорування цього впливає з незнання. На жаль, незнання є одним із впливових факторів історії, і це також ігнорується (с. 149).

Розв'язанню проблеми поділу архівної спадщини між колишніми колоніями і метрополіями на міжнародному рівні і виробленню міжнародних норм щодо поступок і розподілу архівів присвячена стаття **"Архіви для всіх"**. Міжнародні норми передбачають особливий статус архівних фондів, що становлять однаковий інтерес для країн зі спільною історією і які втратять будь-яку інформативну цінність у разі їх розчленування (с. 153). У статті подано умови широкої програми мікрофільмування архівів.

Основні ідеї про зміст і форми міжнародного співробітництва викладені в статті **"Роздуми про міжнародне співробітництво"** (вперше з'явилася на сторінках італійського журналу "Rassegna degli archivi di Stato" в 1985 р.). Автор робить короткий екскурс в історію міжнародного співробітництва, задовго до створення міжнародних організацій. Починаючи від Абеяра й Фоми Аквінського до Дідро і Канта, пише Кечкеметі, європейська культура існувала без підтримки ЮНЕСКО, Європейського фонду культури, Міжнародної ради філософії і гуманітарних наук, без структур, задуманих виключно для управління. ЮНЕСКО має відомих попередників, але їхні імена - Еразм і Вольтер (с. 156). МРА, вважає автор, добре інтегрована в мережу міжнародних організацій. Вона тісно співпрацює з ЮНЕСКО, має статус спостерігача поряд з двома іншими інституціями ООН, реалізує спільні проекти з десятком неурядових організацій.

Автор аналізує вирішення на міжнародному рівні актуальних, суттєвих проблем: доступ до архівів, спірні питання і переміщення (передавання) документів. Відкриття фондів для дослідження залежить передусім від бюджету архівів: без приміщень, без робочих рук, без упорядкування фондів, видання й публікації інвентарів-описів архіви приречені на відсутність зв'язку. Стаття порушує політичні аспекти доступу до архівів (захист інтересів або репутації держави, політичних діячів, розголошення конфіденційної інформації), висвітлює вироблення ліберальної політики щодо обмеження доступу. Термін лібералізм,

вказує автор, означає зняття будь-якого обмеження, мотивованого виключно звичаями, ментальністю, що протирічить тенденціям наукових досліджень (с. 160).

Автор звернувся в статті і до мовної проблеми в діяльності міжнародних організацій. МРА висловила за білінгвізм (англійська і французька мови) в повсякденній діяльності. На міжнародних конгресах використовуються п'ять мов: дві робочі мови, а також німецька, російська, іспанська.

Наголошено на важливості ролі МРА, пріоритетним напрямом діяльності якої за 20 років був розвиток архівів у країнах третього світу. Результат засвідчив вірність вибору. Не варто недооцінювати внеску МРА у створення мережі 9 регіональних гілок, унікальних за своєю сутністю. Міжнародна співпраця базується на переконанні, що вона можлива, корисна і необхідна (с. 169). Це потрібне переконання можна висловити синтезованою формулою: завжди є рішення, прийнятні для всіх, навіть коли протиріччя проголошуються гучно і співпадання (конвергенції) відкинуті, залишені в тіні (с. 169).

Практична проблема - створення міжнародного архівного підручника, який би висвітлював принципи і методи загального характеру - також стала предметом зацікавленості автора. Як досягти цієї комплексності в підручнику кінця ХХ ст.? Відповідь міститься в назві однієї зі статей - *"Промова на захист архівної енциклопедії"*, що опублікована у збірнику, присвяченому Аурелію Таноді, в 1987 р. Можливість створення такого посібника, як вважає автор, підготовлена попереднім розвитком архівістики: опубліковані спеціальні праці, підручники, бібліографії, словники, збірники текстів, виходить професійна періодика; отже літератури, яка охоплює архівну проблематику, багато. Настав час зібрати й синтезувати матеріал. Енциклопедія покликана враховувати досвід, тобто перевірені факти, випробувану методику. Її роль - презентувати точно й розумно, наскільки це можливо, усталену суму знань. Автор деталізує різноманітну проблематику статей енциклопедії. Одним із завдань останньої він вважає висвітлення "кар'єри і справи" тих, хто створював і управляв архівами в сучасну епоху, тих, без кого архіви не могли стати тим, чим вони є тепер (с. 188). Автор нагадує імена видатних архівістів - Казанови, Мюллера, Фейта, Фруена, Дженкінсона, Бреннеке, Познера, Шелленберга, Дану, Бребана та ін. Професія налічує достатню кількість фахівців у світі, вважає автор, щоб спробувати здійснити видання міжнародної енциклопедії. Однак постають інші питання: організації роботи, вироблення плану, фінансування, нарешті - мови видання. Відповіді на ці запитання прийдуть у свій час, якщо "ця промова на захист енциклопедії досягне своєї мети і якщо ідея трансформується в проєкт" (с. 190).

Таку важливу проблему, як урахування специфіки становлення і функціонування архівної системи в країнах третього світу при здійсненні міжнародної програми модернізації архівної інфраструктури, автор порушує у статті *"Про політику розвитку архівів"*. Наприкінці 50-х - на початку 60-х рр. допомога в організації архівів у країнах, які щойно стали або ставали на шлях незалежності, виникла як завдання очевидне і відносно просте: достатньо передати їм досвід країн зі старими архівними традиціями, щоб уникнути помилкових кроків. Аналізуючи місце архівної адміністрації в ієрархії адміністративних установ держави, її підпорядкування і компетенцію, автор вводить поняття "номінальні архіви". Досвід країн, зазначає Ш. Кечкеметі, де центральна архівна влада є службою, підпорядкованою Міністерству освіти або Міністерству культури, доводить, що такий статус є синонімом адміністративної неспроможності, свідчить про відсутність фінансових засобів. Це є часто симптомом "синдрому номінальних архівів" (с. 195). Такий синдром можна спостерігати в багатьох регіонах світу, включаючи й Європу.

Характеристиці проекту Кодексу етики архівістів, представленого в 1996 р. секцією професійних організацій МРА, і його основних принципів (правил), яких повинен дотримуватися кожен архівіст при виконанні своїх функцій, присвячена стаття **"Новобудова для професії: архівна деонтологія"**. Автор акцентує увагу на деонтології державних архівістів. Як приватні особи і громадяни архівісти можуть активно працювати з лівими і правими, бути наближеними до тієї чи іншої партії. Однак їхні власні політичні симпатії жодною мірою не повинні впливати на професійну діяльність (с. 243). Один із парадоксів, який характеризує спеціальність архівіста, стосується його відносин з політикою. На відповідальності архівістів - різного роду документи, у тому числі секретні й конфіденційні. Якщо уряд не може довірити архівістам збереження таємниці, документи ніколи не надійдуть в архів, вони будуть знищені в установах, звідки походять. Розмірковуючи над моральними принципами архівіста, автор дійшов висновку, що дві етичні норми необхідні для державних архівістів: по-перше, їхній вибір як хранителів спадщини і як управляючих інформацією буде визначатися інтересами майбутніх поколінь, по-друге, у своїй діяльності архівісти є політично нейтральними. Як професіонали вони не є ні активістами існуючої влади, ні прибічниками опозиції (с. 244). Якщо професія надто запізнюється з тим, щоб поставити мораль у перший ряд своїх інтересів, нове століття ризикує принести тільки розчарування і занепад.

Інформаційна революція, яка почалася близько півстоліття тому, в останні роки суттєво змінила умови роботи і життя в світовому масштабі. Над майбутнім професії архівіста та архівів в епоху інформатизації суспільства Ш. Кечкеметі розмірковує в статті **"Куди прямують архіви світу?"**. Автор дає відповідь на питання, яке місце в майбутньому управлінні посядуть паперові документи і як архівні установи, створені протягом століть, зможуть адаптуватися в середовищі, де обробка документів здійснюватиметься без паперу. Архіви зможуть інтегруватися в нові умови, вважає автор, якщо візьмуть на себе свою традиційну місію хранителя пам'яті, адаптуючися до норм інформаційного суспільства.

З розгляду питання про інформативну цінність державних архівів та аналізу понять про автентичність і нейтральність архівних документів розпочинався виступ Ш. Кечкеметі на симпозіумі Ради Європи в грудні 1998 р. **"За плюралістичну і толерантну перспективу вивчення історії. Різноманітність джерел і нові дидактики"**. Автор не обходить увагою гострого питання висвітлення трагічних сторінок історії в освітніх програмах. Нащадки не хочуть ані відповідати за злочин, ані згадувати про страждання. Мовчання сприймається часто як узгоджене рішення (с. 283). Публічні каяття, вважає автор, не сприятимуть "оздоровленню" бачення історії, вони ризикують призвести до протилежного ефекту. Вони зміцнюють і реанімують розшарування на "вони" і "ми", провокують визнання взаємної неправоти. Стаття розкриває поняття національної та європейської архівної спадщини. На прикладах Священної Римської імперії, Росії, монархії Габсбургів, архівів католицької церкви показано існування європейської архівної спадщини, що складається з багатьох спадщин, спільних для більшості країн (с. 285). Автор називає три категорії архівів, що виникли як результат відносин між європейськими країнами і народами: архіви війн, включаючи війну 1939-1945 рр., дипломатичні архіви та архіви міжнародних організацій, обсяг і важливість яких не перестає зростати. Автор звернувся також до проблеми доступу до архівів. Принципи і практика щодо доступу до архівів, як показано на конкретних прикладах, в Європі дуже різняться. Автор виокремлює три групи (зони) країн щодо вирішення цього питання. Перша з них - де практикується "спокійна, тиха" політика (в країнах, яким вдалося уникнути трагедій нацизму і комунізму, - Великобританія, Швеція, Фінляндія, Данія, Норвегія, США, Канада, Австралія), друга - де обмеження мотивуються подіями періоду 1939-1945 рр. (Франція, Швейцарія, Угорщина, Австрія), і остання - зона, де існує сильна традиція секретності (в країнах Центральної і

Східної Європи, коли під час комуністичного режиму архіви були підпорядковані Міністерству внутрішніх справ).

Вирішенню складного вузла проблем - об'єктивне висвітлення історії, небажання згадувати окремі епізоди минулого, державні секрети тоталітарної влади і регламентація доступу до архівів - присвячена стаття **"Архівні засоби подолання організації незнання"**. Для того, щоб архіви діяли ефективно в переосмисленні історії після періодів цензури або свідомого мовчання, необхідні спільні зусилля трьох активних учасників: політичної влади, архівних установ і спільноти дослідників.

Вшановуючи піонера будівництва нової архівної Європи, директора Бундесархіву професора Фрідріха Каленберга (Friedrich-P. Kahlenberg), автор у статті **"За нову архівну Європу"** запропонував пригадати події, які сформували в політичному плані внутрієвропейські стосунки між архівами протягом 90-х рр. Події 1989 р. започаткували неосяжне будівництво. Необхідно було змінити звички, закони, реорганізувати структури й переосмислити професійні методи, щоб інтегрувати архіви в плюралістичну й демократичну систему. Швидкий злет двосторонніх відносин у Європі на всіх рівнях і в усіх ланках професійної діяльності був підготовлений, як вважає автор, активною діяльністю МРА, що стала промотором ефективних контактів і двосторонніх проектів, створила клімат довіри.

Англомовний блок матеріалів відкриває стаття **"Попереднє вивчення принципів та критеріїв, яких слід дотримуватися під час переговорів"**, що вперше була опублікована в Парижі 1977 р. Попереднє вивчення цього питання проводилося за домовленістю між ЮНЕСКО та МРА. Праця присвячена аналізу "архівних вимог" ("archival claims") в історичному контексті й пропонує низку критеріїв, що мають сприяти вирішенню проблеми на міжнародному рівні.

Зміни територіальних кордонів та верховної влади позбавляють окремі країни частини їхньої архівної спадщини. Тому надзвичайно важливим як для кожної нації, так і для людської цивілізації в цілому є розв'язання проблеми реституції архівів та забезпечення доступу до архівних документів.

Ці проблеми постають в одній із таких ситуацій:

- зміна влади на певній території без подальшого створення нової держави;
- переміщення, які відбуваються під час війни або внаслідок військової окупації;
- створення нової держави в результаті розпаду колишніх політичних утворень.

Одним із наслідків процесів колонізації та деколонізації є необхідність розв'язання дискусійних питань щодо таких категорій архівів, як:

- архіви, що були створені та залишились у країнах-метрополіях;
- архіви, що створені у колоніях, але переміщені до країн-метрополій;
- архіви, які створені в колоніях і переміщені до інших країн;
- архіви регіональних колоніальних адміністрацій, які мають відношення до кількох новоутворених незалежних держав;
- архіви, що були створені в колоніях адміністративними органами метрополії та успадковані нині державами, що здобули незалежність.

Важливим аспектом праці Ш. Кечкеметі є те, що автор розглядає проблему в історичному контексті. Становить інтерес включена до публікації таблиця міжнародних договорів та

конвенцій, в яких ішлося про передачу прав власності на архіви та переміщення архівів за період від середини XVII ст. до другої половини XX ст. Публікація містить низку вироблених МРА та ЮНЕСКО рекомендацій щодо вирішення долі "спірних" архівів та проблеми переміщених архівів.

Стаття **"Переміщені європейські архіви: чи настав час для повоєнного врегулювання питання"** вперше була опублікована в 1992 р. на сторінках журналу "The American Archivist". У ній ідеться про переміщення європейських архівів, які відбувалися внаслідок політичних та військових причин - розпаду держав, утворення нових держав, військових дій тощо. Окремі пункти щодо архівів почали з'являтися в договорах про анексію певних територій ще в XIV ст., але систематичне включення параграфів про перехід адміністративних архівів разом із територією до юрисдикції іншої держави простежується із XVII ст. Ш. Кечкеметі аналізує основні положення цих договорів, простежує їх еволюцію відповідно до змін у політичній ситуації в Європі, зокрема перед початком Першої світової війни, у міжвоєнний період та ін. Ш. Кечкеметі підкреслює, що Друга світова війна розпочала нову сторінку в історії архівів, пов'язану із масовим переміщенням архівів з причин політичної, ідеологічної та військової стратегії. І хоча військові дії припинилися в Європі у травні 1945 р., проблема переміщених внаслідок війни архівів ще й до цього часу повністю не розв'язана. Її вирішення знаходиться в полі міжнародного права. Автор визначає кроки, які повинна здійснити світова архівна спільнота на шляху до якнайшвидшого вирішення цієї проблеми (серед них: збирання інформації про вивезені та переміщені архіви, укладання переліків документів, лібералізація доступу до архівів, повернення архівної спадщини шляхом мікрофільмування та ін.).

Діяльність ЮНЕСКО та МРА у 1970-1990-х рр. з урегулювання проблеми переміщених архівів та розв'язання спірних архівних питань стала предметом ще однієї публікації Ш. Кечкеметі - **"Обговорення архівних претензій. Діяльність ЮНЕСКО та МРА від 1976 р."**.

Проблемі збереження та використання архівних документів міжнародних та міжурядових організацій присвячена опублікована у збірнику доповідь колишнього Генерального секретаря МРА **"До питання про архівну політику в провідних міжурядових системах"**, що була виголошена ним на 17-му Міжнародному конгресі історичних наук у Мадриді в 1992 р.

Стаття **"Роль Міжнародної ради архівів в Європі після 1992 р."** вийшла друком у 1992 р. на шпальтах журналу "Journal of the Society of Archivists". Розглядаючи роль МРА в Європі 1990-х рр., Ш. Кечкеметі відзначив, що на діяльність архівів цього періоду значний вплив мали трансформаційні процеси, що відбувалися в політичному житті європейських країн. "Нова Європа, що зараз знаходиться у процесі становлення, відрізняється від тієї, до якої ми звикли, - підкреслює Кечкеметі. - В Європі, сподіваємось, розпочинається ера мирної співпраці. Після майже 80-ти років конфронтації всі нації проголошують дотримання однакових цінностей та прийняття однакових правил політичної та економічної гри".

У роз'єднаній Європі міжнародні професійні організації пом'якшували і, зрештою, поліпшували ситуацію. Вони були своєрідним "містком" між різними частинами Європи, завдяки ним відбувався обмін інформацією та досвідом, налагоджувалися добрі стосунки між архівістами різних країн. На думку Ш. Кечкеметі, сьогодні, коли в історії Європи розпочалася "нова ера", архівісти повинні продовжити діяльність у напрямі налагодження та зміцнення професійних контактів, а керівництво МРА покликано адаптувати,

реорганізувати структуру організації, привести її програми та процедури у відповідність до вимог "оновленої" Європи, підтримувати дух співробітництва.

Ш. Кечкеметі "накреслює" план "архівних дій у Європі", в якому найголовніші позиції посідають пункти про матеріальний стан архівної спадщини ("physical status of the archival heritage"), доступ до архівів ("access to archives"), ліквідацію повоєнних спірних питань ("the liquidation of post-war issues"), планомірну автоматизацію ("planning automation"), координацію допомоги у справі модернізації архівів ("coordination of assistance to the modernization of archives"). Кечкеметі висловлює впевненість у тому, що більш заможні європейські країни можуть надати підтримку для запровадження сучасних інформаційних технологій в архівні системи нових європейських демократій; архіви Європи та Північної Америки можуть сприяти своїм досвідом та ресурсами реалізації програм модернізації архівів Східної Європи та третього світу. Серед пріоритетних сфер діяльності МРА Ш. Кечкеметі виокремлює гармонізацію архівної освіти, зміцнення професійних асоціацій - переважно у Центральній та Східній Європі, поглиблення дослідів у галузі архівної теорії та історії, вдосконалення архівного законодавства.

Публікація *"Після Пекінського конгресу: Короткий огляд становища архівів у світі"* становить текст лекції Ш. Кечкеметі, прочитаної в Архівному коледжі Ренмінського університету в березні 1997 р.

Стаття присвячена характеристиці ситуації, що склалася в архівному світі після Пекінського конгресу (вересень 1996 р.). У роботі цього міжнародному форуму взяли участь понад 2 000 архівістів із 120 країн світу.

Ш. Кечкеметі відзначив, що за останні 30 років архівний світ зазнав суттєвих змін, які торкнулися як галузі державного управління архівами, архівного законодавства, так і соціального статусу архівної професії, підготовки архівних кадрів. Серед ключових слів, які характеризують ситуацію в архівній сфері, Кечкеметі виокремив такі: "електронні документи", "комп'ютерні бази даних та мережі", "стандартизація, планування, управління", "цілі, пріоритети, стратегія", "політика доступу та політика збереження архівних документів". Ці ключові слова означають, що архівісти брали активну участь у суспільному житті кінця ХХ ст. і не є "ізолюваним островом", який покликаний лише зберігати традиції та інтелектуальну пам'ять нації.

Уявляється, що сьогоденні архіви мають бути динамічними, мобільними інституціями, що в змозі забезпечувати виконання державних програм, відповідати вимогам користувачів, організувати широку програму лекцій та екскурсій, здійснювати видання проспектів та каталогів на паперових і електронних носіях.

Відзначаючи, що в останні роки імідж архівів та архівістів кардинально змінився, Ш. Кечкеметі з певною долею гумору згадує, що коли він увійшов до архівного світу сорок років тому, в суспільстві панувала думка про те, що в архівах зберігаються "вкриті порохом папери, які можна використовувати тільки для годування мишей", а архівісти уявлялись як "джентельмени похилого віку з чудовою ерудицією, але не від цього світу". Сьогодні ж архіви все частіше привертають увагу не тільки науковців, а й широких кіл громадськості - на перших шпальтах часописів друкується інформація про розсекречення політичних архівів, ведеться дискусія з приводу проблеми доступу до архівів Другої світової війни, про реституцію архівних документів, перемішених у результаті війни, та ін.

На міжнародному рівні все більше уваги приділяється архівному питанню, збільшуються матеріальні затрати, спрямовані на реалізацію проектів в архівній сфері. У зв'язку з цим Ш. Кечкеметі зупиняється на характеристичі проектів, в яких МРА бере участь поряд з іншими міжнародними організаціями, зокрема ЮНЕСКО та Радою Європи. Констатуючи той факт, що архіви зміцнили свої позиції в суспільстві і серед професійних архівістів в європейських країнах немає безробіття, Кечкеметі підкреслює, що такий прогрес спостерігається на макрорівні. Великі проблеми продовжують існувати в більшості арабських країн, у країнах Африки та частково Латинської Америки, де фінансові можливості є обмеженими та не вистачає кваліфікованих кадрів. Його хвилює той факт, що різниця між розвиненими та найменш розвиненими країнами не тільки не зменшується, але й продовжує збільшуватися, особливо у зв'язку з "електронною революцією".

Ш. Кечкеметі формулює три важливі аспекти діяльності сучасних архівів:

1. захист та збереження архівів від руйнування та знищення під час військових дій та внаслідок природних катаклізмів;
2. доступ до архівної інформації;
3. розв'язання спірних вимог.

Праця Ш. Кечкеметі *"Правовий статус архівів Міжнародної служби розшуку в Арользені"* була вперше опублікована 1999 р. в Єрусалимі у журналі "Arkhiyon, Reader in Archives Studies and Documentation". Вона присвячена аналізу правового статусу архівних документів Міжнародної служби розшуку в Арользені - організації, яку було створено на теренах Німеччини після закінчення Другої світової війни з метою захисту прав жертв нацизму та їх нащадків. У статті висвітлюється історія заснування Міжнародної служби розшуку, характеризується склад її архівних фондів, аналізуються законодавчі акти, які регулюють діяльність організації, правила доступу та використання документів.

Стаття *"Об'єднання розпорошених архівів з метою збереження пам'яті нації"* вийшла друком у 1999 р. У ній розглядаються різні підходи до визначення поняття "документальна пам'ять нації", порівнюються французька та англійська "моделі" управління архівами. Ш. Кечкеметі відзначає, що після 1790 р. (маючи на увазі заснування Національного архіву Франції) європейські держави одна за іншою додавали до своїх завдань функцію збереження пам'яті нації ("the memory-keeping function"). Перед початком Першої світової війни більш ніж половина європейських країн мала національні архівні інституції. Сьогодні ж національні архівні служби чи інституції діють в усіх країнах європейського регіону та в більшості країн, які є членами ООН.

Міжнародні огляди, дискусії під час проведення круглих столів з архівної політики і практики, опубліковані упродовж останніх десятиліть у пресі матеріали свідчать про те, що немає двох повністю ідентичних ситуацій, які б склалися в національних архівних системах різних країн. Архівна система кожної країни віддзеркалює унікальне поєднання цілої низки факторів: політичної історії, структури державного управління, особливостей утворення та зберігання документів, клімату країни, фінансових можливостей, архівного законодавства, освітніх систем. Навіть країни з тривалим періодом спільної історії (Скандинавські країни, імперія Габсбургів тощо) після проголошення незалежності надзвичайно швидко побудували різні та своєрідні архівні системи. Однак, на думку Ш. Кечкеметі, попри всю їхню різноманітність, можна простежити приналежність архівних систем різних країн до "французької" чи "англійської" моделей (якщо за основу взяти компетенцію національних органів управління архівами). Зупиняючися на характеристичі цих двох моделей, Кечкеметі віддає перевагу "англійській", яка нині набула поширення у

Великобританії, США, Австралії, Канаді, Нідерландах, Швейцарії, Німеччині тощо. Сьогодні ця модель більше відповідає новим вимогам, які висувають щодо архівів держава, суспільство, наука.

Ш. Кечкеметі наголошує: важливим аспектом державної політики кожної країни має бути підтримка національної архівної установи, діяльність якої присвячена збереженню, опрацюванню та використанню архівної спадщини нації.

Вихід у світ збірника праць Ш. Кечкеметі став визначною подією в житті архівного співтовариства.